

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Seamus Heaney

KUZEY

Giriş ve Notlarla İngilizceden Çeviren: Mustafa Bal

HECE

Şiir

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Hece Yayınları: 443
Şiir

Birinci Basım: Ağustos 2017
©Hece Yayınları
Sertifika No: 17672

Orijinal adı: North
Bu kitabın telif hakkı AnatoliaLit Agency aracılığıyla
Faber and Faber Ltd'den alınmıştır.

Kapak Tasarımı: SARAUSTA
www.sarakusta.com.tr

Teknik Hazırlık: Bülent Güler
Editör: Hayriye Ünal
Redaktör: Reyhan Bal

Baskı: Dumat Ofset
www.dumat.com.tr

ISBN: 978-605-9556-44-6

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.
Konur Sokak No: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenışehir/Ankara
T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr
www.hece.com.tr

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

KUZEY

SEAMUS HEANEY

**Giriş ve Notlarla İngilizceden Çeviren:
MUSTAFA BAL**

HECE YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Giriş

Arada Kalan Şair: Seamus Heaney / 7

Mossbawn: Mary Heaney'ye İthaf Edilen İki Şiir / 21

1 Gün Işığı / 21

2 Tohumluk Kesenler / 23

BİRİNCİ BÖLÜM

Antaios / 27

Belderg / 29

Cenaze Törenleri / 32

Kuzey / 37

Viking Dublin'i: Eskizler / 39

Kazı Yapan İskeletler / 45

Kemiksi Düşler / 47

Gir Has Odama / 53

Bataklık Kraliçesi / 54

Grauballe Adamı / 57

Ceza / 60

Garip Meyve / 63

Kan Bağı / 64

Okyanusun İrlanda'ya Aşkı / 76

Rüyet / 79

Birleşme Akdi / 80

Cavehill'in Nişanı / 82

Herkül ile Antaios / 83

İKİNCİ BÖLÜM

Tanınmayan Kâhinin Düşü /	87
Her Ne Söylersen Söyle Hiçbir Şey Söyleme /	88
Azatlı /	95
Müzik Okulu /	97
1 Korku Bakanlığı /	98
2 Ziyarete Gelen Bir Polis /	101
3 Orange Davulları, Tyrone, 1966 /	103
4 1969 Yazı /	104
5 Evlatlık /	106
6 İtiraf /	107

GİRİŞ

Arada Kalan Şair: Seamus Heaney

Mustafa Bal

Anahorish İlkokuluna gittiğimden Armagh kateşizmini öğrenmiştim lakin doğum ve kayıt bakımından Bellaghy papazlığı bölgesine bağlıydım. Dolayısıyla okulun geri kalanı gibi ilk Efkaristiya ayinim için Newbridge'e gitmedim. Bellaghy cemaat üyeliği ayinim yapıyorken piskopos ayinle ilgili sorular sormak durumundaydı ama ben Derry kateşizmini bilmiyordum. On dört yaşında, bölgenin öteki ucuna taşındığımızda, her ne kadar Bellaghy takımı mahallesinde yaşıyor olsam da hâlâ Castledawson için futbol oynuyordum. Her zaman biraz yersiz yurtsuz gibiydim; arada kalmışlık durumu en başından beri vardı. (akt. Corcoran 236)*

Birbirlerini dışlayan, öfke dolu iki toplumun bulunduğu bir çağın içinde büyüyen Seamus Heaney, Kuzey İrlanda'da istenilmeyen binlerce Katolikten birisi olmanın zorluğunu çekti. O yıllarda (1960'lardan itibaren) Kuzey İrlanda'da Katolik olmak, dünyanın başka herhangi bir yerinde Katolik olmaktan çok daha başka bir şeydi; zira bu bölgede din milliyetçilik ile neredeyse tamamıyla özdeşleşmişti. Heaney, çocukluğundan itibaren, toplumsal ve siyasi gerginliklerle

* Bu makaledeki tüm çeviriler yazara aittir.

dolu ve vatandaşlarının gündelik hayatlarında sürekli 'Birleşmeciler', 'İrlanda Cumhuriyeti Ordusu (IRA)', 'İngiliz-İrlandalı', 'müzakereler', 'terör', 'patlamalar', 'Ulster Kraliyet Muhafızları' gibi terimleri duyacağı bir ülkede yaşayacaktı. Tüm bunlar bölünmüş bir ülkenin bölünmüş topluluklarını ifade ediyordu. Heaney, bu bölünmenin Katolik İrlandalı tarafında, yani hegemonyacı Protestanların karşısında duranların tarafındaydı. Dolayısıyla, muhtemelen, Heaney'nin arada kalmışlığının birinci sebebi, halkına rağmen kendisini 'Britanyalı' olarak adlandıran bir memleketinin olmasıydı. Buradan hareketle, bu yazımızla, Heaney'nin Kuzey İrlandalı bir şair olarak arada kalmışlığını, şairin *Wintering Out* (1972), *Field Work* (1979) ve özellikle *North* (1975) adlı şiir koleksiyonunda bulunan şiirlerinden örneklerin irdelenmesiyle ortaya koymaya çalışacağız.

İrlanda halkının en zor zamanlarından birinin şairi olan Seamus Heaney, içinde yaşadığı toplumsal dinamiklerce omuzlarına yüklenen siyasi ve kültürel baskının ve şair olarak taşımak zorunda hissettiği bu ağır sorumluluğun bilincindedir. Şair bilinci ile toplum bilincinin kesişmek zorunda kaldığı ve toplum bilincinin şair bilincine yön verdiği bir dönemde yazmak zorundadır Heaney. (Bal 2016: 41) Bu durum, sözleriyle toplumunu aydınlatan güçlü ve kalıcı bir şairin yaşayabileceği en büyük zorluklardan biridir. Heaney bunu şu sözleriyle dile getirir: "Bizler burada, şiirin bir sanat olarak görülüşünün, şiirin siyasi yaklaşımların bir diyagramı olması arayışı ile gölgelenme tehlikesi içinde olduğu kritik dönemlerde yaşıyoruz" (1980: 219). Heaney bu kritik dönemlerin zorluklarını aşabilmiştir. Bunu yaparken toplumunu geren, bölen ideolojik temelli şiddet ile şair bilincinin arasında bir bölgede durma gayreti içinde olmuştur. Örneğin, özellikle 'bataklık şiirlerine' bakıldığında, "[Heaney'nin] amacı, çoğu kez bunun tersi düşünülse de

Kuzey İrlanda'da siyasi şiddete sebep olan şeyleri aydınlatmak değil, böyle bir ortamda yıkılmadan bir insanın nasıl ayakta kalabileceğini ortaya koymaktır" (Auge 282). Bu sayede, taşrada büyümüş, halkın içinden birisi olarak, halkı için şiir yazarken bir taraftan çözülmesi imkânsız görünen siyasi dogmalara, çatışmalara değinip öte taraftan şiir sanatının en hassas ve ince özelliklerini yansıtabilmiştir. Halkına olan sorumluluğunu göz ardı etmeden şiir sanatının güzelliğini keşiften geri durmaz. Bu yapısıyla, kendinden önce gelen, döneminin en iyi İrlandalı şairi olarak kabul edilen William Butler Yeats'in yolunda ilerler. Yeats şairleri bir zamanlar siyasetçiler gibi davranma eğilimleri konusunda "şair belirsizlik içinde söyler sözünü" ve "[şairlerin] bir devlet adamını düzeltme yeteneği yoktur" (akt. Andrews 1988, 82) sözleriyle uyarıyordu. Yeats'in sözünü ettiği belirsizliği idrak ettiğini düşündüğümüz Seamus Heaney, bu çalışmamızda "arada kalmışlık" diye belirttiğimiz şiirsel hissiyatı geliştirir. Üstelik bu hissin gelişimi şairin gençlik yıllarına, yazı kariyerinin ilk zamanlarına da dayanır. "Yirmili yaşlarının başında, 'kararsız' anlamındaki 'Incertus' takma adıyla yazdığı şiirleri, *Gorgon* ve *Q* gibi üniversite dergilerinde yayımlanır" (akt. Kaya 2-3). Heaney'nin arada kalmışlığını şu sözlerinde de görmek mümkündür:

Adım atıyorum ama toplum hayatına bilinçli veya kasti herhangi bir şekilde dâhil olmaktan geri duruyorum. Dikkatler o kadar üzerimde ki şu durumda ilerlemektense çekilmeyi istiyorum. Bu bir sorumsuzluk mu yoksa sağlığa yararlı bir tür hayatta kalım mıdır, bilmiyorum. Gerçekten bilmiyorum... kendimle ilgili cevaplayamadığım sorular bunlar. (akt. Corcoran 262)

Heaney'nin kendisiyle ilgili cevaplayamadığı bu türden soruların şiirlerine olan yansımalarını ilk olarak *North* (Ku-

zey) adlı eserinde görebiliriz. Bu eserde yer alan şiirler adeta Heaney'nin arada kalışını, ikilemelerini yansıtır. “*Kuzey* bir ikilemler kitabıdır: İrlanda ile İngiltere, Katolikler ile Protestanlar, kurbanlar ile gaddarlar, suçlar ile cezalar arasındaki harici ikilemlerin ve bireysel ihtiraslar ile toplumsal sorumluluklar, içgüdüler ile akıl, suçluluk ile meşrulaştırma, hümanizma ile kavmî intikam, şiir sanatı ile siyaset arasındaki dâhili ikilemelerin kitabı” (Bal 2009: 173). Öte yandan Patricia Boyle Haberstroh *Kuzey*'de yer alan şiirlerin konusunu “[k]ahredici bir toplumsal kaos karşısında bir şairin yaşadığı kafa karışıklığı ve hüsrân” olarak özetliyor (206). Bu eserde yer alan “Ceza” Heaney'nin arada kalmışlığını örnekleyen ve şairin yaygın olarak bilinen bir şiiridir. Bu şiirde Heaney, taş devrinde yaşamış zina suçlusu bir kızın kabilesi tarafından ceza olarak asılıp bataklığa bırakılışını anlatır. Şairin bu genç kıza olan sempatisi okurun dikkatlerinden kaçacak gibi değildir. Yüzyıllarca yıl bataklığın altında kalmış olan bu beden büyük ölçüde korunmuştur. Her ne kadar solmuş, kurumuş, çürümüş bir bedene bakıyor olsa da şair yer yer bu kızdaki hoşlanırcasına tarif eder cesedini: Göğüs uçlarının “kehribar boncukları” (6), “kaburgasının / kırılğan arması” (7-8) ve kapkara yüzünün “güzel” oluşu (27). Ancak çok geçmeden şair, kendisinin yalnızca “sanatsal dikizci” (32) olmadığını, hafızasının aynı zamanda hâlihazırda İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA) tarafından İngiliz askerlerle flört ettikleri gerekçesiyle kafaları “kazınmış” (17), “katrana bulanıp” (39) tüylerle kaplanmış Kuzey İrlanda'daki Katolik kızların hâlini de ortaya koyduğunu duyurur:

İhanet eden kız kardeşlerin,
katrana bulanıp,
ağladıklarında demirlerin yanında,
suspus duran ben

tarafı olurdum
 medeni infialin
 ama anlardım da bu kati
 ve kavmî, içten intikamı. (37-44)

Heaney, bu son iki kıtada, İrlanda milletseverliği tarafını gösterir ancak şiirin bu şekilde sonlanması dahi ilk kıtalarda sergilenen sevgiyi unutturamaz. Şiirin başı ile sonunda da görüldüğü gibi Heaney'nin cezalar gerektiren bu durumlarla ilgili hisleri karmaşıktır. Yüzyıllar öncesinden devşirdiği bir histen hareketle, kendi insanlarının, çağdaşlarının uygulamalarını tarihî ve daha geniş bir açıdan görmeye gayret edip, kendi tepkisizliğine eleştiri tonuyla değinmektedir. Heaney, arada kalmıştır. Bir yandan bu denli zulme maruz kalan kurbanlara acırken, öte yandan acıma duygularını bastırıp toplumsal görüşün onay verdiği davranışları anlayan, içselleştiren bir tavır benimser. Tek başına, kendisi olarak acırken toplumun bir üyesi olarak sessiz kalıp yapılanlara onay verir. Elmer Andrews de Heaney'nin sevgi/aşk ile millî kültür arasında gidip gelen bu iki farklı tavrının şiirde bir araya gelişi ile ilgili olarak "İrlanda meselesi tarihî ve siyasi bağlamlarından soyutlanarak sürekli tekrarlayan ve kaçınılmaz çelişkilerle dolu, zamana sığmayan bir dokunun içine yerleştiriliyor" (1988, 90) yorumunda bulunur ve Heaney'nin bu şiirde başardığı şeyi "şiirsel esas olarak gerçeklik" (90) olarak adlandırır.

Heaney, bir seferinde, şiirinin iki yüzü olan bir madalyon gibi olduğunu onaylarcasına şu sözleri söylemişti:

Bir anlık, ırkçı ve dinî içgüdülerin o kadim girdabına doğru sürükleniyorsunuz; sonra, insan sevgisinin ve aklın anlamının peşine düşüyorsunuz. Peki, sizin "varoluş sebebiniz" kâğıdın üzerindeki izlere dâhil edilmemiş mi? Patrick Kavanagh'ın dediği gibi, insan mısraları kurcaladıkça

onlarda kendi hayatını keşfeder. Kendi duygularınıza karşı dürüst olmalısınız zira duyguları numaradan taklit etmek hayal gücüne karşı işlenen bir günahdır. (akt. Flynn 89)

Bunlara ek olarak, Heaney, bir seferinde, “Kâh ırk ile dargınlığın upuzun kuyruğunca, kâh acıma ve korku gibi daha çok kabul gören hislerce sallandırılıp duran ıstırap ile adaletsizlik arasındaki sonu gelmeyen yargılamalarla bitap düştüm” şeklinde bir açıklamada bulunur (Andrews 1988, 92). Heaney’nin bu sözleri, “Ceza” şiirinin ve bu çalışmada değinilecek diğer şiirlerin arka planındaki hislerin açığa çıkarılmasına yardım ediyor.

Heaney’nin hiçbir siyasi, kültürel, toplumsal konularla karıştırmadan, doğrudan kendisini, hususi ve mahrem duygularını ifade ettiği şiirleri de var. Bu şiirler, Heaney’nin aklının derinlerindeki düşüncelerin heyecan verici keşifleri olarak görülebilirler. *Field Work* adlı eserinde yer alan “Şarkı” bu tür şiirlere örnek olabilecek bir şiir:

Rujlu bir kız gibi bir üvez.
Ara yol ile ana yol arasında
Kızılağaçlar ıslak ve yağmurlu aralıklarla
Ayrı duruyorlar sazların arasında.

Oradadır çamur çiçekleri lehçelerin
Ve ölmez otları kusursuz ses perdelerinin
Ve de o an, kuşun neredeyse şakıdığı
Varoluşun müziğini. (1-8)

Bu şiirdeki lirik ve *romantik* dizelere bakıldığında, Heaney için ağırlıklı olarak siyasi bir şairdir demek güçtür. Bu tarzı ile Heaney, yukarıda, şairleri siyasi ve benzeri ko-

nulara eğilmeleri ile ilgili uyardığından bahsettiğimiz Yeats'i anımsatır. Heaney'nin günlük, siyasi ve toplumsal gerçeklerden uzaklaştığı lirik tarafı ile topluma karşı sorumluluk hissi arasında kaldığını gösteren diğer bir şiir ise *Kuzey*'de bulunan "Gir Has Odama"dır. Bu şiirde Heaney'nin şiirdeki antik kadın figürüne âşık olduğu görülür:

Giriyor ellerim, sürtünerek
Yaban gülleri ile karman çorman figlere,
Kurcalayarak etraflarını
Çatlamış sikke definelerinin

Üzerindekileri çözdüğüm
Karanlık-odali kraliçenin
Beklediği yere. (1-7)

Bu şiir, tıpkı "Şarkı" gibi, şairin hayal dünyasına, gerçeklerden daha derinlere uzanışını anlatıyor. Bu derinlerde açığa pek çıkmayan dürtüler bulunuyor. Saklı kalabilmiş bir kadın cesedine bakılarak yazılmış bu şiirde, şairin aklının derinliklerinde, örneğin, cinsel dürtülere rastlanıyor. Bununla birlikte gelen hayalperest ve düşünceli bir hal şairi şiirin sonunda gerçeklerden uzaklaştırıp bir düş dünyasına daldırıyor:

Uzanıyorum
Nehir yatağının
Aşınmış altın düşünden öteye,
Onun Venüs tepesi külçesine. (17-20)

Heaney'nin üslubunun temel dinamiklerinden biri, onun lirik ve dahası mahrem hislerini toplumsal önemi olan konularla birlikte şiirine yansıtmasıdır. İnce elekli bir aklın ürünü olduğu aşıkâr, sanatsal şiirinin toplumla ve kendi sanat arzusuyla iletişim içinde olmasını isteyişini "Ceza", "Şarkı" ve "Gir Has Odama" şiirlerinde gözlemleyebiliyoruz. Heaney'nin bu değişken, kararsız, diğer bir tabirle arada kalan tavrını örnekleyen diğer bir şiir de yine *Kuzey*'de bulunan "Kan bağı." Bir bataklık tasviri ile başlayan şiir sonrasında "bir anda git gide daha ayrıntılı bir akıl oyununa eviriliyor ta ki dördüncü bölümde deneysel gerçeklik üslubu hayal gücüne dayalı öngörü tarafından tamamıyla kontrol edilinceye dek" (Andrews 1988, 96). Tarih perspektifli bir anlatıya sahip bu şiir, düşe ağırlık veren önceki bölümlerin aksine kadercı bir yaklaşımı olan bir bireyin ifadeleriyle devam eder hâle geliyor. Özellikle şu dizelerle başlayan son bölüm bunu örnekler nitelikte:

Ve sen, Tacitus,
bak nasıl yapıyorum kendi bahçemi
korkunç ölümler yığını
eski bir göl-evin üzerinde: (121-124)

Bu dizeler, şairin saklayamadığı bir başka tür kan bağı'nın olduğunu anlatıyor. Şair burada, yalnızca şiirdeki kurban ile olan değil aynı zamanda o acımasız aşiret ile olan kan bağı'nı kabulleniyor. "Ceza"da olduğu gibi bu şiirde de şair yine aşiretin o katı yürekli dili ile söylüyor son sözleri:

Oku gömülü yüzlerini
ölenlerin ve kurbanların;
anlat bizi tarafsızca,

nasıl katlettiğimizi

kamu yararı için

ve tıraşladığımızı kafalarını

bednamların,

nasıl yuttuğunu tanrıçanın

aşkımızı ve dehşetimizi. (136-144)

Bu son bölüm elbette IRA'nın 1970'lerde İrlanda'da gerçekleştirdiği şiddet eylemlerine, infazlarına gönderme yapıyor. İlk bölümü olmadan "Kan bağı" evrensel anlamlarından uzak, siyasi içerikli, sıradan bir şiir olacaktı. Şiirlerinin bu kuraklığa çarpılma tehlikesinin bilincinde olan Heaney, "Kan bağı" ve "Ceza"da görüldüğü üzere, şiirlerinde bir altın oranlı üslup uygulayarak bir taraftan şiir sanatının zirvesine doğru tırmanırken öte taraftan topluma olan sorumluluklarını ihmal etmekten geri durmuyor. Bu durumu Heaney'nin şu sözlerinde de görüyoruz:

Şiir benliğin filigranlarından ve renklenmelerinden doğar. Ancak bu benlik, manevi özünü, çeşitli şekillerde, bağlı bulunduğu toplumun manevi içyapısından alır ve benim bağlı olduğum toplum ise Katolik ve milliyetçi... Sanırım, şiir ve siyaset, birbirlerinden farklı şekillerde, dağınık inanışlara, önyargılara, hayat görüşlerine ve benzeri şeylere bir şekil veriş, bunları dile getiriş, düzenleyiştir. Ve sanırım benim şiirim, içinde büyütüldüğüm topraktan yayılan, bir tür yavaş inatçı papacı alev. (akt. Andrews 2000, 116)

Heaney'nin şiirlerinde sık görülen mitolojik göndermeler, şairin mitlerin fantastik dünyasına sık yaptığı zihinsel yolculuk da Heaney şiirinin yeryüzü temalarından beslenişini olağanüstülük boyutuyla dengeleyen ve böylece

Heaney'nin arada kalmışlığını destekleyen diğer bir unsur olarak ortaya çıkıyor. Denis Donoghue'nün deyişiyle, Heaney'nin mit kullanımı şairin "estetik mesafe" oluşturmaya anlamına gelir (akt. Andrews 2000, 88). Heaney'nin şiirlerini mitleştirmesi, mitlerle zenginleştirmesi ve derinleştirmesi, şiirini günlük hayatın siyasi çıkmazlarının basit bir sözcüsü olmaktan kurtarma çabası olarak da görülebilir.

Kuzey'in birinci bölümünün ilk şiiri "Antaios" ve son şiiri "Herkül ile Antaios" Heaney'nin bu üslup özelliğini örnekleyen şiirlerdir. Her iki şiir de Antaios miti üzerine kuruludur. Antik Yunan dönemine ait bu mite göre babası Poseidon ve annesi Gaia ("Toprak Ana" olarak düşünülebilir) olan Antaios ayakları annesi toprağın üzerine temas ettiği sürece yenilmeyen, yarı canavar şeklinde bir güreşçi yaratıktır. Yerine getirmek durumunda olduğu on iki görevden birisi Hesperidlerin Bahçelerinden elma çalmak olan Herkül bu görev için ilerliyorken karşısına çıkan Antaios ile güreşmesi gerekir. Herkül için Antaios'u yenebilmenin tek yolu rakibinin ayaklarını yerden kesebilmesinden geçer. Heaney bu iki şiirini bu mitlerin fantastik dünyası üzerinden ve kalın bir alegori perdesi ardında kurgularken elbette döneminin hayatı kuşatan olgusu İrlanda ve İngiltere mücadelesini anlatıyordu.

Öte yandan, bu şiirlerin *Kuzey*'de konumlandırılışları da Heaney'nin duygusal, düşünsel ikilemi ile ilgili ayrı bir anlam ifade ediyor. Heaney'nin arada kalmışlığını örnekleyen, hem sanatsal hem de siyasi alegoriler olarak görülebilecek bu iki şiirde Antaios, Heaney'nin itkilerini, içtepilerini ve içgüdülerini temsil ederken Herkül, aklını ve mantığını temsil eder. (Morrison 54) Kitabın birinci bölümünün açılış şiiri olan "Antaios" bu bölümde Heaney'nin şiirlerinde itkilerinin, içtepilerinin ve içgüdülerinin ağır basacağına işaret ediyor. Bu bölümün sonunda gelen "Herkül ile Antaios" ve Herkül'ün Antaios'u yenışı ise kitabın ikinci bölümünde daha çok akıl,

sorgulama ve mantık temelli şiirlerin görülebileceğinin sinyali veren bir kapanış olarak duruyor. Herkül'ün Antaios üzerindeki zaferiyle ikinci bölümün bildiri tarzı tonuna zemin hazırlıyor. (Morrison 58) "Antaios"ta, kara-kahramanın hayatta kalışı gücünü ve özgürlüğünü aldığı toprağa ayaklarının basıyor oluşuna bağlı. Yeryüzünün ona sağladığı, gücünü aldığı besinlerden uzaklaşmaması gerektiğini iyi biliyor: "Emmeyi bıraktırılamam / Arzın upuzun hudutlarını, nehir damarlarını" (7-8). Ancak sonraki şiir "Herkül ile Antaios"ta aklı "altın elmalarla meşgul" (3) olan "asil" (1) Herkül, bir istilacı gibi, Antaios'u ayaklarını yerden keserek mağlup eder ve böylece onu söker özünden gönderir ötelere "tükenişin ve kökenlerin / hayaline..." (16-17). Bu iki şiirin de Kuzey İrlanda'da Protestanların Katoliklerin toprakları üzerindeki haklarının ihlalinin kaynaklanan siyasi ve toplumsal olayların alegorileri olduğu açıktır. (Morrison 58-59). Heaney'nin bir fotoğraf makinesi objektifi ve gerçekliği ile bu olayları doğrudan anlatmak istemediği de açıktır. Kullandığı mitolojik kaynaklar onu sanatında aradığı güzelliğe götürür. Bu mitolojik kaynaklar aynı zamanda kendisinin kararsız, tereddütler içinde, arada kalan bir şair oluşuna da giydirdiği kıyafetlerdir. Bu sayede hem öğretici olmaktan, hem doğrudan siyasi mesajlar vermekten uzak durabildiği gibi aynı zamanda "Ceza"da belirttiği gibi yalnızca "suspens" (40) durmanın ve "suskunluk taşlarını" (30-31) atmanın getireceği vicdani muhakemelerden de kurtulmuş olabiliyor. (Andrews 1988, 106)

Heaney'nin mitolojik veya arkeolojik eserler yoluyla şiirlerinde yakaladığı sanatsal ve siyasi hava dengesini örnekleyen diğer bir şiir *Wintering Out* adlı eserinde yer alan "Tollund Adamı"dır. "Tollund Adamı," Heaney'nin, yaşadığı dönem milattan önce 4. yüzyıla tarihlenen ve cesedi bataklıkta çürümeden muhafaza edildiğinden gün yüzüne çıkarılabilen kişiden ilhamla yazdığı bir şiir. Elmer And-

rews bu şiire konu olan tarihî figürü şu sözlerle tanımlıyor: “Tollund Adamı’ ile oluşturulan prototip bir günah keçisi, bir imtiyazlı kurban ve en nihayetinde ölümü ve tuhaf bir şekilde yeniden dirilişi günahlardan kefareti ödeyen veya simgeleyen bir İsa figürüdür” (94). Bahsi geçen kefaretin

Parçalanmış, pusuya düşürülmüş
Bedenleri işçilerin,
Tarlalara yatırılmış
Çorap geçirilmiş cesetler (25-28)

için olduğu düşünülebilir. Burada özellikle 1920’lerde mezhepler arası çatışmalarda meydana gelen ölümlere gönderme yapılıyor. (Andrews 94). Bir kez daha görülüyor ki Heaney, döneminin İrlanda’sını, Kuzey İrlanda’sını etkileyen olayları kendi döneminde kendisini çevreleyen imgelerden, işaretlerden ve söylemlerden uzaklaşarak, “hayalî bir topoğrafya” ve “katmanlı bir coğrafya” içinden (Ramazani 346), bu şiir özelinde ise arkeolojik bir bulgunun arkasından ifade etmeyi tercih ediyor ve böylece zihinsel olarak kendi çağı ile geçmiş çağlar arasında kalışını bir kez daha örneklendiriyor.

Heaney’nin arada kalmışlığına, şiirinin çağının hayati meselelerine, toplumun yaşadığı çıkmazlara, baskılara ne ölçüde değinebildiğine ve bunu yaparken ne ölçüde şiir sanatının inceliklerine, hassaslıklarına sadık kalabildiğine şairin şiirlerinden, özellikle *Kuzey*’de bulunan şiirlerinden örneklerle değinmeye çalıştık. Heaney’nin şu sözleri de ortaya koyduğu üslubunu açıklıyor:

Şiirsel süreçlere ve tecrübelere sadakati terk etmeden insani bir aklın perspektiflerinin kucaklanabilir ve aynı zamanda şiddetin dinî gerginliğine özgünlüğünün ve kar-

maşıklığının verilebilir oluşunun mümkün olabileceği bir güç sahasını keşfetmeyi mecburiyet olarak gördüm. (akt. Corcoran 53-54)

Heaney şiirinin arada kalmışlığı ile ilgili yukarıda değindiğimiz tüm noktalar esasında tüm devirlerde tüm şairler için geçerli olabilecek bir noktaya işaret ediyor: iki tür şair ve iki tür şiir olduğu. Blake Morrison bunu şu sözlerle ifade ediyor:

...direniş ve sabrın şiirine karşı şans ve transın şiiri; 'karşı koyuşun' şiiri ya da "batışın" şiiri; içgüdüsel ya da rasyonel; kadınsı ya da erkeksi; 'artezyen' ya da "arkitektonik"; ilhamla gelen ya da uğraşarak yapılan; şiirin 'sızıntısı' ya da 'fıskırışı'; 'yaşanılmış, ümmi ve bilinçsiz' ya da 'eğitilmiş, okur-yazar ve bilinçli'; alıcılar (Wordsworth, D. H. Lawrence, Keats, Patrick Kavanagh) ya da yapıcılar (Yeats, Hopkins, Jonson, Lowell, Jonh Montague, John Hewitt); hisseden, teslim olan, dalan, sezen, mesajlar alan ve ikna eden şair ya da emreden, kurgulayan, iddia eden, vuran, uğraşan ve zorlayan şair. (53-54)

Burada sözü edilen bu iki karşıt şiir ve şair özelliklerinin Heaney'de ve şiirinde hayat bulduğunu söyleyebiliriz. Heaney bu iki ayrı şiir anlayışının kesiştiği noktada duruyor. Bu iki ekolün arasında kalmış, arada kalmak zorunda kalmış bir şair olarak sözünü söylüyor. Bu arada kalmışlık şiirine konu ve hayat veren çatışmaları, ihtilafları, belirsizlikleri besliyor görünüyor. Bunun, Heaney'nin "hem toplumsal sorumluluk hissi taşıyan hem de yaratıcı olarak özgür" şiirini ortaya koyuşunun ana nedenlerinden olduğu söylenebilir (Andrews 2000, 119). Seamus Heaney'nin arada kalmışlığını tartıştığımız bu yazının kapanışını, şairin kendi sözlerine bırakmak en uygunu:

Şiir temelindeki neşe verici yaratıcılığını, dünyada gerçekleştirenlerin temsili olduğu kadar bir dil süreci oluşunun hazzını

kaybetmeyi kaldıramaz. . . Yani, kelimenin ilk anlamıyla bir 'düzeltme' modeli olarak gücüne (adaletsizlikleri haykırmak ve düzeltmek için var olan bir araç) sık sık başvurulur. Lakin bu işlevi boşa çıkarmakla şairler diğer bir zorunluluğu, yani şiiri şiir olarak düzeltmeyi, şiiri kendine kategori yapmayı (hususiyetle dilbilimsel araçlarca oluşturulmuş bir paye, bu araçlarca uygulanan bir baskı) ihmal etme tehlikesiyle karşı karşıyalardır. (akt. Andrews 2000, 119)

KAYNAKÇA

- Abrams, M. H, ed. *The Norton Anthology of English Literature*, 2. Cilt (6. Baskı). Londra: W.W Norton & Company, 1993.
- Andrews, Elmer. *The Poetry of Seamus Heaney*. Londra: MacMillan, 1988.
- Andrews, Elmer, ed. *The Poetry of Seamus Heaney*. New York: Columbia University Press, 2000.
- Auge, Andrew J. "A Buoyant Migrant Line: Seamus Heaney's Deterritorialized Poetics." *Literature Interpretation Theory*, Cilt 14, 2003. ss. 269-288.
- Bal, Mustafa. "A Generic Analysis of Seamus Heaney's North as a Poetry Book." *The Problems of Literary Genres (Zagadnienia Rodzajow Literackich)*, Cilt 52, sayı 1-2, Aralık 2009. ss. 171-190.
- Bal, Mustafa. "Seamus Heaney Şiiri." *Hece*, Yıl 20, Sayı 232, Nisan 2016. ss. 41-43
- Corcoran, Neil. *The poetry of Seamus Heaney*. Londra: Faber and Faber, 1998.
- Flynn, Peter. *A Woman of Old Wet Leaves: Voice and Identity in Seamus Heaney's Wintering Out*. [Gent] : Studia Germanica Gandensia, 2000.
- Haberstroh, Patricia Boyle. "Poet and Artist in Seamus Heaney's North." *Colby Library Quarterly*, Cilt 23, Sayı 4, Aralık 1987. ss. 206-215
- Heaney, Seamus. *North*. Londra: Faber and Faber, 1975.
- Heaney, Seamus. *Field Work*. New York: Farrar, Straus, Giroux, 1976.
- Heaney, Seamus. *Wintering Out*. Londra: Faber and Faber, 1972.
- Heaney, Seamus. *Preoccupations*. New York: Farrar, Straus, Giroux, 1980.
- Kaya, Şebnem. "Ölüme Hayat Çalmak: Seamus Heaney'nin "Bataklık Şiirleri." *Littera: Edebiyat Yazıları*, Cilt 18, Haziran 2006, ss. 131-140.
- Morrison, Blake. *Seamus Heaney*. New York: Methuen, 1982.
- Ramazani, Jahan. "A Transnational Poetics." *American Literary History*, Cilt 18, Sayı 2, Yaz 2006. ss. 332-359.

Mossbawn: *Mary Heaney*'ye ithaf edilen iki şiir

1. Gün Işığı

Gün ışığının aydınlattığı bir boşluk vardı.
Bahçedeki tolgalı tulumba
demirini kızdırmış,
boynuna asılı tasın

içindeki su sararmış
ve güneş
uzunca süren her öğleden sonra
duvarın karşısında

soğuyan bir sac gibi duruyordu.
Derken, koşturuyordu elleri
hamur tahtasının üzerinde,
kızılaştıran soba

Seamus Heaney

sıcağını vuruyordu
unlu önlüğüyle
pencerenin yanında
duran bu kadına.

İşte unluyor tahtayı
bir kaz tüyüyle,
oturuyor şimdi de, koca kucaklı,
ağarmış tırnakları

ve yaralı bereli baldırlarıyla:
işte bir boşluk daha
tik takına iki saatin
kurabiye kabarıırken.

Ve işte sevgi
tahıl bidonunun içinde
batık, parıltısı geçmiş
bir kalaycı küreği gibi.

2. Tohumluk Kesenler

Sanki yüzlerce yıl uzaktalar.

Breughel, tanıyacaksın hakkıyla anlatabilirim onları.

Çitin yanında yarım halka şeklinde dizüstü oturuyorlar

Yel yarıp geçiyor arkasından bir yelkıranı.

Tohumluk kesenlerdir onlar.

Kıvrımları ve fırfırları filizlerin şu samanının altında saklı

Patates yumrularının üzerinde. Öldürülecek zamanla,

Geçiriyorlar zamanlarını. Her keskin bıçak

İniyor avucun içine parçalanan

Her kökü miskin miskin yararak:

Bir sütlü parıltı ve ortasında bir koyu filigran.

Hey gidi takvim töreleri! Üzerlerinde sararan

Çalıkların altında, doldur frizi

Hepimizle, isimsizliğimizle.

BİRİNCİ BÖLÜM

Antaios

Ne zaman uzansam toprağa
Seherde allanan bir gül gibi kalkarım.
Dövüşlerde ringin üzerine bir düşüş ayarlarım
Bedenimi kumla ovmağa

Tesirlidir bu zira
Bir bengisu misali. Emmeyi bıraktırılamam
Arzın upuzun hudutlarını, nehir damarlarını.
Derinlerde burada mağaramda,

Çepeçevre köklerle ve taşlarla,
Beni rahminde barındıran
Ve besleyen, küçük bir tepecik gibi, her atardamardan,
Karanlığın beşiğindeyim.

Seamus Heaney

Bırak gelsin her bir kahraman
Altın elmaların ve Atlas'ın peşinden koşan.
Öncesinde benimle güreşmeli
Şanlılar âleminde karışmadan

Arasına gökte doğanların ve asillerin:
Fırlatarak beni pekâlâ doğumumu tazeleyebilir
Ama tasarlamasın sakın, kaldırarak beni arzdan,
Yükselişimi, bitişimi.

1966

Belderg'

'Çıktıkça çıktılar
Ve yabancı görüldüler' –
Tek-gözlü ama tehlikesiz,
Yatıyorlar evinin etrafında
Bir bataklıktan çıkma değirmen taşları.

Kaldırıp da kapağını turbanın
Neolitik buğdayı düşlerken bulmak
Bu gözbebeğini!
Bataklık battaniyesini kaldırdığında
İnce ince serili asırlar

Dökülüp açılıverdiler bir perçem gibi:
İlk saban izleri vardı oralarda,
Taş devri tarlaları, bindirmeli
Çimen kaplı ve odalı,
Kuru çalı çırpı döşeli kabirler.
Fosilleşmiş bir manzara,
Taş duvar süslemeleri
Yeniden geliyor gözlerimizin önüne
Mayo'nun taş duvarlarında.
Dönüp gidecektim ki

* İrlanda'nın Mayo yöresinde tarihi M.Ö. 3000'lere dayanan kazılarak gün yüzüne çıkarılmış bir yerleşim yeri (ç.n.)

Sürekli­lik­ten bah­setti,
Hayat­ların örtüş­me­sin­den,
Kök­ler­den ve taş­lar­dan temiz­lenin­ce,
Nasıl da belirmiş yuvasında
Demir, çakmak­taşı ve bronz büyüme halkaları.

Ben de Mossbawn'dan bah­settim,
Bir bataklık adı. 'Moss mu?'
Kadim memleketimin müziğini
İskandinavcanın daha da kadim nağmeleriyle kesti.
Yapısının nasıl da

* "Moss" bataklık anlamına gelir. (ç.n.)

Ses kadar değişken olduğunu söylemiřtim
 Ve çıkararak
 Çatallı bir kökü o yerden,
 Nasıl yapabileceğimi *bawn*'dan* bir İngiliz hisarını,
 Bir sömürgecinin duvarla çevrili höyüęünü,

Ya da bir mabet bulabileceęimi
 İrlandaca olduğunu düşünerek,
 Eskimiř de olsa kalıcı.
 'Peki, ağacındaki İskandinav halkası?'
 Geçtim değirmen taşının gözünün içinden,

Eski bir değirmene tahıl misali,
 Ve canlandı hayalimde
 Dengelenmiř taşlardan bir dünya ağacı",
 Omurlar misali üst üste konulmuş değirmen taşları,
 İçinde öğütölmüş ilik.

* *Bawn* kelimesi bir taraftan İngilizcede hisar anlamına gelirken İrlandacada "sığınak/mabet" anlamına gelir. Heaney her iki anlamı da kullanıyor. (ç.n.)

** İskandinav mitolojisinde geçen Yggdrasil adındaki dişbudak ağacına bir gönderme var. (ç.n.)

Cenaze Törenleri

I

Bir tür adamlıktı omuzladığım,
ölü akrabaların
tabutlarını taşımaya kalkıştığımda.
Yatırılmışlardı

gölge düşmüş odalara,
ışıldıyordu gözkapakları,
hamur beyazı elleri
zincirliydi tespihlerle.

Şiş parmak boğumları
düzleşmiş, tırnaklar
morarmış, bilekler
itaatkârca eğilmişti.

Gülkurusu kefenler,
sırıma, saten parmaklıklı döşekler:
Saygıyla diz çöktüm,
tüm bunlara hayranlıkla,

mumlar eriyip de
damarlandıkça kandillerde,
alevler dolanıyordu
arkamda

dolanan kadınlara.
Ve daima, bir köşede,
tabut kapağı,
küçük parlak haçlarla

süslü çivi başları.
Biricik sabuntaşı maskeler,
iglu alınlarından öpmek
yetmeliydi

çiviler batırılmadan
ve her cenazenin
kara buzulu
itilip gönderilmeden önce.

II

Şimdi geldikçe
her kardeş katli haberi
gözümüzde tütüyor merasimler,
geleneksel ritimler:

her perdesi indirilmiş evin
kenarından dolanıp giden
ölçülü ayak sesleri bir kortejin.
Canlandırırdım

o geniş odalarını Boyne'un,
bir gömüt yapardım
o kâse-şekilli, oyuklu* kayaların altında.
Yan sokaklardan ve ara yollardan

* Megalitik dönem sanat anlayışının ürünü olan, kayaların üzerine kazınan ve genelde ortadaki bir oyuğun etrafında halkalar bulunan petrogliflere gönderme yapıyor Heaney. (ç.n.)

hırıltılı aile arabaları
hizaya geçer,
eşlik ederdi tüm ülke
on binlerce motorun

boğuk davul çalgısına.
Geride bırakılmış
uyurgezer kadınlar, geçerler
içlerinden boşaltılmış mutfakların

düşleyerek ağır zaferimizi,
höyüklere doğru.
Bir yılan kadar sessiz
çimli bulvarında,

resmigeçit çeker kuyruğunu
Kuzey Geçidinden
çoktan girmişken başı
megalitik kapıdan.

III

Kayayı koyduklarında
tekrardan ağzına
ilerleyeceğiz kuzeye yeniden
Strang ve Carling fiyortlarının yanından,

belleğin gevişi
bir anlık durulmuş,
kavgaya tahkim dinmiş,
tepenin altındakileri

gömüldüğü höyüğün içinde
vahşice öldürülmüş
ve öcü alınmamış olsa da
güzelce yatan

Gunnar* gibi düşleyerek.
Şeref türküleri söylüyorken,
diye anlatırlar,
dört ışık yanmış

dört bir yanında kabir odasının:
derken açılmış kapısı,
yüzünde bir sevinçle
dönmüş aya bakıyormuş.

* 10. yüzyıla tarihlenen bir İzlanda efsanesi kahramanı (ç.n.)
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Kuzey

Dönüp geldim upuzun bir kıyıya,
bir koya çakılmış nala,
ve bulduğum yalnızca
dünyevi güçleriydi Atlantik gürleyişlerin.

Döndüm yüzümü
alelade çağrılarına İzlanda'nın,
acınası topluluklarına
Grönland'ın ve birdenbire

o masalsı akıncılar,
o uzun kılıçlarındaki aşınmayla
boy ölçüştürülen
Orkney'de ve Dublin'de yatanlar,

o taş gemilerin
masif karnındakiler,
o donu çözülen akarsuların çakıllarında
yontulup ışıldayanlar

okyanusun boğduğu seslerdi
beni uyaran, şiddet ve tezahür ile
yeniden duyulan.

Viking yelkenlisinin yüzen başı

* Mitolojik tanrı Thor'un tezahürü/tecellisi (*epiphany*) kastediliyor. (ç.n.)

ardına bakarak duruyordu suyun üstünde –
Thor'un çekicini anlatıyordu,
savruluşunu coğrafyaya ve ticarete,
kalın kafalı eşleşmelere ve ölçlere,

düşmanlıklarına ve entrikalarına
Althing'in', yalanlara ve kadınlara,
bitkinliğin tayin ettiği barışa,
kan dökmeye gebe belleğe.

Diyordu, 'Uzan yere
kelime haznende, çapala
kıvrımlarını ve parıltılarını
sabanlanmış beyninin.

Yaz karanlıkta.
Bekle kuzey fecrini
uzun süren serüvende
ama umma dalga dalga bir ışık.

Gözünü berrak tut
buz sarkıtındaki damla gibi,
güven ellerinin bildiği
her cevherli hazine hissine.

* Kuruluşu 930 yılına dayanan İzlanda parlamentosunun adı. Orijinal yazımı "Alþingi" olan kelime "Her şey" anlamına gelen "All Thing" olarak İngilizceleşmiş ve şu anki hâlini almış. (ç.n.)

Viking Dublin'i: Eskizler

I

Çene kemiği olabilirdi
ya da kaburga ya da daha da sert
bir yerlerden kesilmiş bir parça:
her neyse, küçük bir eskiz

kazınmıştı, içinde büyü yapılacak
bir kafes ya da çardak.
Uğraştığı kaligrafiyi
takip eden

bir çocuğun dili gibi,
yılanbalığı dolu bir sepette
yutulmuş bir yılanbalığı gibi,
şaşırtıyor bu çizim kendi kendini,

sıyrılarak
onu besleyen elden,
uçuşta bir gaga,
bir yüzen burun deliği.

II

Eskizler bunlar,
Kemik üstünde doğaçlanmış
yeteneğin gizemi:
dallı yapraklı şekiller, öykünce resimleri,

ecdadın ve ticaretin
ağ misali rotaları gibi
karışık örüntüler.
Büyütölmeliler

sergilenirken
öyle ki burun deliğı
Liffey'i koklayan
göçebe bir pruva olsun,

yüzdüren gemiyi sığlara,
gizlenerek
boynuz tarakların, kemik tokaların,
sikkelerin, yüklerin, terazi kefelерinin arasında.

III

Rutubetli ölü toprağı
kınında duran
uzun bir kılıç gibi,
kaskatı duruyor kadirga

kıyıdaki kızakta,
bindirme kaplamalı gövdesi
omurgalı ve patlamalı
Dublin gibi.

İşte şimdi de erişiyoruz
parça parça omurlarına,
kaburgalarına kafesin,
ana kaynak gizli girintilerine –

ve bir çocuğun kazıdığı
bu eskize,
bir Viking yelkenlisi, suda yüzen
göçebe bir çizim.

IV

Yazıma girer bu,
el yazısı olur, çözer
hayvan şekilli bir uyanışın bağıını,
bir akıl kurdunun

peşinden giderim çamurun içine.
Danimarkalı Hamlet'im ben,
kafatası taşıyıcısı, kıssacı,
devletteki çürükleri

koklayan burun,
devlet zehirleriyle demli,
eli kolu bağlı, hayaletler
ve hislerle,

cinayetler ve inanışlarla,
mezar çukurlarına atlayarak
bilincini toplayan,
eli ayağına dolanan, saçmalayan.

V

Gel, uç benimle,
gel kokla rüzgârı
Vikinglerin
hüneriyle –

dostça, fırsatçı
katiller, zamparalar
ve pazarlıkçılar, tefeciler,
garez ve menfaat istifçileri.

Bir kasap soğukkanlılığıya
akciğerlerini ayırıp
sıcacık kanatlar yaptılar
omuzlarına.

Düşmanlıklar ile pusu
ya da şehir konumlarının
yaşlı kurnaz uzmanları
ecdadımız, bizimle olun!

VI

‘İşittin mi hiç,’
dedi Jimmy Farrell,
‘Dublin şehrinde
bulunan kafataslarını?’

Beyaz kafatasları ve siyah kafatasları
ve sarı kafatasları, ve kimisinde
dişler tam takım, ve kimisinde
yalnızca tek,’

ve çorba etti tarihi
‘Tufanda boğulmuş
bir eski Danimarkalıydı,
belki de’ diyerek.

Sözlerim yalanıyorlar
taşlı iskelelerde, ava çıkıyorlar
sessizce çarıklar gibi
kafatası-kaplı yerin üzerinde.

* Jimmy Farrell İrlandalı oyun yazarı John Millington Synge'in ilk defa 1907'de Dublin'de sahnelenen *The Playboy of the Western World* isimli oyununda yer alan çiftçi rolündeki bir karakterin adıdır. (ç.n.)

Kazı Yapan İskeletler

Baudelaire'in ardından

I

Anatomi levhaları bulursun
Bu tozlu rıhtımlarda gömülü
Unutulmuş sandıklarda uyuyan
Mumyalar gibi sararmış kitapların arasında

Tuhaf bir güzelliğin kapladığı çizimler
Çizerinin âdeta
Hazin hatıralarından anatominin
Derinden etkilendiği –

Gizemli ketum çalışmalar
Kemiklerin üzerindeki kızıl balçıktan.
Tıpkı bunun gibi: ırgatlar gibi toprağı kazan
İskeletler ve derisi yüzülmüş adamlar.

II

Hüzünlü hayaletler çetesi,
Örölmüş sazlar gibi derisi soyulmuş kaslarınız,
Ve eğrilmiş omurilikleriniz küreğin
Battığı tarafa, sabırlı dostlarım,

Söylesenize, didinip duruyorken
Bu sert toprağı yarmaya,
Hangi ambarları doldurmanın peşindesiniz?
Hangi çiftçi çekip getirdi sizi tahtalıköyden?

Yoksa simgeleri misiniz hakikatin,
Ölümün müebbetleri, daracık zindanlardan sürüklenip
Gece elbisesi kefenlerinden sıyrılarak, şunları söyleyecek:
'İşte budur ödölü itikadın

Ebedi uykuda. Ölüm dahi
Kandırır. Hiçlik aldatır.
Hazan yaprakları gibi düşmeyiz
Huzur içinde uyumaya. Bir hain nefes

Toprağımızı tazeler, gönderir bizi dışarı
Ve soyulmuş alnımızın teriyle
Kazanırız ölümü; yegâne istirahatimiz
Ayağımızın kanayan ağımlı küreğini bulduğunda.'

Kemiksi Düşler

I

Otlakta bulunmuş
ak kemik:
pürüzlü, gözenekli
dili dokunuşun

ve sararan, kabartmalı
izi çayırda –
bir küçük gemi-gömütü.
Taş kadar ölü,

çakmaktaşı buluntusu, kireçtaşı
külçesi,
dokunuyorum yeniden,
doluyorum onu

akıl sapanına
İngiltere'ye fırlatmak
ve izlemek için düşüşünü
yabancı topraklara.

II

Kemik-hane:^{*}
bir iskelet
dilin
eski zindanlarında.

Gerilere gidiyorum
söyleyimlerin,
Elizabeth çağı sayvanlı karyolaların arasından.
Norman nişanları,

erotik mayıs çiçekleri
Provence'in
ve sarmaşıklı Latinceleri
papazların

ozanların
tıngırtısına, demir
ışılıtlarına ünsüzlerin
dizeleri ortadan yaran.

* "Kemik-hane" (orijinali "Bone-house") eski İngiliz edebiyatında ve İskandinav edebiyatında "kenning" diye adlandırılan bir söz sanatı örneğidir. Genellikle iki kelimenin birleşimi ile oluşan ve doğrudan tarif edilebilecek bir şeyi metaforik olarak tarif etmek için kullanılan sözlerdir. Bilinen ilk İngilizce destan *Beowulf*'ta da sıkça kullanılır bu söz sanatı. "Bone-house" *Beowulf*'ta kahramanın bedenine işaret eder şekilde kullanılmıştır. Heaney burada yüksek ihtimalle bu kullanıma gönderme yapıyor. (ç.n.)

III

Hazinelerinin içinde
 dilbilgisinin
 ve ad çekimlerinin
 buldum *gemük hanı*,*

ateşini, sedirlerini,
 dal örgülerini ve merteklerini,
 ruhun bir müddet
 tavanında

kanat çırpıttığı.
 Küçük bir çömlek vardı
 beyin için,
 ve bir soy

kazanı
 sallanan orta yerde:
 aşk-yatağı, kan-yuvası,
 düş-çardağı.

* Heaney bu dizede şiirin bir önceki bölümünde kullandığı "bone-house" ifadesinin eski dildeki halini ("bun hus") kullanıyor. "Bone-house" ifadesini "kemik-hane" olarak çevirdiğimden "bun-hus" ifadesini "gemük han" olarak çevirdim. Bu ifadelerin çevrilmeden bırakılmaları şiirin Türkçedeki anlaşılabilirliğini tamamıyla etkilerdi. (ç.n.)

IV

Geri gelip
filoloji ve *kenning*lerin yanından,
girdim belleğe yeniden
kemiğin ininin

çayırd
aşk-yuvası olduğu yerden.
Tutuyorum başını leydimin
bir kristal gibi

ve sertleştiriyorum kendimi
gözlerimi dikerek: dağ döküntüsüyüm ben
onun sarp kayalıklarında,
tebeşirden bir dev*

onun eteklerine kazınmış.
Ellerim az sonra, batık
omurgasının koytağında
geçitlerine doğru yol aldılar.

* "Tebeşir dev" (orijinalinde "chalk giant") ile Heaney Dorset, İngiltere'de bir arazide ortaya çıkarılan, kesin bir tarih verilememekle birlikte 17. yüzyılda yapıldığı tahmin edilen ve "Cerne Abbas Giant" olarak adlandırılan çok büyük boyutlu bir figüre gönderme yapıyor. (ç.n.)

V

Ve bir kazının
dudakları arasında
birbirimize sarılırken
bulduk kendimizi.

Kestiriyorken
zevkine
taş döşemelerini eklemlerinin,
döner çit merdivenlerini

dirseklerinin,
siperini alnının
ve de uzun kapıcığını
köprücük kemiğinin,

adımlamaya başladım
Hadrian Seddini
omzunun, düşleyerek
Kız Kalesini.

VI

Bir sabah Devon'da
ölü bir köstebek buldum
çiy hâlâ üzerinde boncuk boncuk.
iri bir saban

zannetmiştim köstebeği
ama işte oradaydı,
ufacık ve kaskatı
kalın bir keski gibi.

'Üfle, üfle açılsın
başındaki kürkü.
Gözleriydi
o minnacık noktalar.

Ve sür elini omuzlarına,' dedi bir ses.
Küçücük, uzaklardaki Pennine Dağlarına dokundum,
çayırlardan ve tarlalardan bir posttu
güneye uzanan.

Gir Has Odama

Giriyor ellerim, sürtünerek
 Yaban gülleri ile karman çorman fiğlere,
 Kurcalayarak etraflarını
 Çatlamış sikke definelerinin

Üzerindekileri çözdüğüm
 Karanlık-odali kraliçenin
 Beklediği yere. Kara karnından turbanın
 Yavaşça çekiliyor

Sivriltilmiş söğüt dalları.
 Derileri sıyrıyor ve görüyorum
 Kafatasını,
 Her bir buklenin sıırıslıklam kıvrımını

Bir tilki kuyruğu kadar kızıl,
 Bir gerdanlık izi
 Boğazının etinde. Ve kaynak suları
 Başlıyor etrafında yükselmeye.

Uzanıyorum
 Nehir yatağının
 Aşınmış altın düşünden öteye,
 Onun Venüs tepesi külçesine.

Bataklık Kraliçesi

Uzanmış bekliyorum
çim-yüz ile arazi duvarı arasında,
fundalık düzlüklerle
cam-dişli taşlar arasında.

Kabartmalı yazıydı bedenim
Sinsice yanaşıp tesir edenler için:
elleriyle yoklardı yolunu şafak güneşi tepemde
ve serinlerdi ayaklarımda,

dokularımın ve derilerimin içinden
sindirdi beni
kış sızıntıları,
ümme kökler

düşüncelere dalıp öldüler
karnımın ve çukurlarımın
göçüklerinde.
Uzanmış bekliyorum

çakıllı tabanın üzerinde,
kararıyor beynim,
bir kavanoz döl
mayalıyor yeraltı

düşlerini Baltık kehribarın.
Tırnaklarımın altında çürük yemişler,
tükeniyor hayati hazine
leğen kemiğimin boşluğunda.

Çürüdü tacım,
serpildi cevherleri
turbanın yüzeyine
tarihteki rotalar gibi.

Kuşağım bir siyah buzuldu
buruşmakta, boyalı örgüleri
ve Fenike işlemleri
ıslatılmıştı göğüslerimin

yumuşak buzultaşlarında.
Bilirdim kış ayazını
sırnaşarak sokuluşları gibi fiyortların
bacaklarımın arasına –
sırılsıklam tüyler, postlardan
apağır bir kundak.
Kış uykusuna yatarı kafatasım
saçlarımın rutubetli yuvasında.

Yağmaladıkları.

Tıraşlandım

ve soyuldum

bıçağıyla çim biçen bir bahçıvanın

beni yeniden örtüp

çer çöpü nazikçe yığan

başım ve ayaklarımdaki

taş pervazların arasına.

Bir asilzadenin karısı rüşvet verene dek ona.

Saçımın örgüsü,

bir sümüksü göbek kordonu

bataktan, kesilmişti

ve çıktım karanlıktan,

kırık kemikler, kafatası-kap,

sökük dikişler, çalı çırpı,

kıyıda küçük parıltılar.

Grauballe Adamı

Bulanmışçasına
katrana, yatıyor
çayırdan bir yastığın üzerinde
ve sanki ağlıyor

kendi kara nehrini.
Bileklerindeki damarlar
bataklik meşesi gibi,
topuğunun yumrusu

bazalt bir yumurta sanki.
Ağımı büzüşmüş
soğuktan, bir kuğu ayağı
ya da bir sulu bataklık kökü gibi.

Kalçaları kabuğu
ve kesesi bir midyenin,
belkemiği çamurdan bir parıltının altında
sıkışmış bir yılanbalığı.

Baş kalkık,
çene bir siperlik
kararmış ve katılaşmış
kesik boğazının

yarığının üzerine çekilmiş.
Kapanmış yara
açılıyor içerlerde
kara mürverli bir yere.

Kim diyebilir 'ceset'
onun bu canlı görünüşüne?
Kim diyebilir 'beden'
onun bu donuk yatışına?

Ve pas rengi saçları,
bir keçe, tuhaf,
bir cenindeymişcesine.
Bir fotoğrafta gördüm ilkin

bükük yüzünü,
turbadan çıkmış
bir baş ve omuz,
örselenmiş bir tutçek bebeği gibi,

ama yatıyor şimdi
belleğimde eksiksiz bir şekilde,
kızıl uçlarına varana dek
tırnaklarının,

teraziye konulmuş
güzellikle ve zulümle birlikte:
kalkanının üzerine
sıkı sıkıya hapsedilmiş

Ölen Galyalı ile birlikte,
boğazlanıp bir kenara atılmış
her şapkalı kurbanın
gerçek ağırlığıyla birlikte.

Ceza

Hissedebiliyorum
boynundaki kemendin
gerginliğini, üryan
gövdesindeki rüzgârı.

Kehribar boncuklar
açtırıyor göğüs uçlarında,
sarsıyor kaburgasının
kırılgan armasını.

Görebiliyorum
bataklıkta boğulmuş bedenini,
ağırlık taşını,
yüzen sııkları ve dalları.

Bunların altında ilkin
kabuğu soyulmuş bir fidandı
kazılıp çıkarıldı
kütük-kemik, beyin-fıçı:

siyah mısır anızı gibi
 kazınmış kafası,
 göz bağı bir kirli sargı,
 ilmiği

aşk anılarını
 saklayacak bir yüzük.
 Küçük zinacı,
 cezalandırılmadan önce

lepiska* saçlı,
 sıskaydın
 ve katran karası yüzün güzeldi.
 Zavallı günah keçim,

Seni neredeyse seveceğim
 ancak, biliyorum ki, atardım
 suskunluk taşlarını.
 Sanatsal dikizcisiyim ben

* Orijinaldeki saç için kullanılan "flaxen" kelimesi saç tarifi yapılırken çok sık kullanılan bir sıfat değil. Bu nedenle "sarı, ipek saçlı" demek yerine ben de bu anlama gelen ama Türkçeye geçtiği hâlde sık kullanılmayan "lepiska" sıfatını kullanmayı tercih ediyorum. (ç.n.)

Seamus Heaney

beyninin çıplak
ve kararmış kıvrımlarının,
kaslarının dokusunun
ve tüm numaralanmış kemiklerinin:

İhanet eden kız kardeşlerin,
katrana bulanıp,
ağladıklarında demirlerin yanında,
suspus duran ben

tarafı olurdum
medeni infialin
ama anlardım da bu kati
ve kavmî, içten intikamı.

Garip Meyve

İşte kızın başı, topraktan sökülmiş bir asma kabak^{*} gibi.
 Oval yüzlü, kuru erik tenli, kuru erik çekirdeği dişleri.
 Açıp saçlarının ıslak eğreltiotlarından kundağını
 Teşhir ettiler buklelerini,
 Ve havalandırdılar kösele güzelliğini.
 Balmumundan kelle^{**}, çürüyen hazine:
 Çayır çamuru kadar kara kırık burnu,
 Eski madenlerdeki havuzlar kadar boş göz yuvaları.
 Sicilyalı Diodorus itiraf etmişti
 Giderek artan rahatlığını bunun gibilerin arasında:
 Katledilmiş, unutulmuş, isimsiz, korkunç
 Kesik başlı^{***} kız, bakışlarıyla yeniyor baltayı
 Ve kutsanmayı, bakışlarıyla yeniyor
 Hürmet gibi hissedilmeye başlanmış.

* Heaney şiirin başlığı "Strange Fruit" ile aslında 1939 yılında söylenmeye başlanan bir şarkıya gönderme yapıyor. Şarkı Amerika'da siyahilerin linç edilmesi temalı bir eser. Bu nedenle "Garip Meyve" (aynı zamanda bu şiirde ortaya çıkarılan kafatasının sahibi kadının garip/gurbette olduğuna da gönderme yapıyor) ifadesini kullandım. (ç.n.)

** "Su kabağı" yerine "asma kabağı" kullanmak daha doğru görünüyor. Bu "garip meyve" Türkiye'de üretiminin yasaklandığı söylenen, kadın göğsüne de benzeyen ve su kabağı yerine de kullanılan asma kabağı olmalı. Kadın göğsüne benzeyen türü Vietnam asma kabağı olarak geçiyor. (ç.n.)

*** "Pash" yalnızca 1610 yılındaki bir anlamında "baş" anlamına geliyor. Bunun dışında günümüzde "sevda, vurulma, öpücük" gibi anlamları var. Epey bir araştırma gerektirdi bu anlamlara erişmek. Yoksa çevirinin "donyağı/balmumu sevdası" olması tehlikesi vardı. Burada "pash" kelimesi ile Türkçedeki "baş" kelimesinin ses benzerliğine de dikkat edilmeli. İlk mısradaki Heaney "head" kullandığından ve ben onu "baş" olarak çevirdiğimden burada kullandığı bu eski kelime için bizde de uzak anlamıyla insan başı anlamına da gelen "kelle" sözünü kullanmayı tercih ettim. (ç.n.)

**** "Beheaded" için "başı kesik" yerine Türk folklorunda da yeri olan kesik baş efsanelerinden hareketle "kesik baş" demeyi yeğliyorum. (ç.n.)

Kan Bağı

I

Bağlanıp bir tarlanın üzerindeki
hiyeroglifimsi turbayla
boğulmuş kurbana,
eğreltiotları arasındaki aşk yuvasına,

kökenlerin arasında yürüyorum
bir köpek gibi
yabandaki anılarını
mutfak paspasının üzerinde döndüren:

sarsılıyor bataklık zemini,
cıvıldıyor ve fısıldıyor su
yürüdükçe ben yanı sıra
sazlıkların ve fundalıkların.

Âşığım bu tezek yüze,
kara kertiklerine,
hapsolmuş sırlarına
merasimin ve ayinin;

Âşığım baharın
baş verişine,
darağacı çukuru her kıyı,
her açık gölet

kapaksız ağzı
bir kül-küpünün, bir ay-emici,
sondalanamaz
çıplak gözle.

II

Azmak, çökek, aynaz:
balçık krallıkları,
ülkeleri soğukkanlıların,
çamur tabanların ve kirlenmiş yumurtaların.

Lakin *bataklık*
anlamı yumuşacık,
düşüşü rüzgârsız yağmurun,
gözbebeği kehribarın.

Geviş-getiren yer,
sindirimi yumuşakçanın
ve tohum-zarfının,
derin polen-ambarı.

Kuzey

Yer-kileri, kemik-kabri,
güneş-kıyısı, mummyacısı
adaklıklar ile
kılıçtan geçirilmiş kaçakların.

Doyumsuz gelin.
Kılıç-yutan,
sandık, mezbelelik,
yüzen buzu tarihin.

Karanlık kısmını
soyunacak yer,
yuvalanma yeri,
ücre köşesi aklımın.

III

Bir turba beli buldum
altına gizlenmiş fundaların,
yatık bırakılmış ve kaplanmış
yeşil bir ota.

Tutup kaldırdığımda onu
yumuşak dudakları filizin
mırıldandı ve ayrıldı,
esmer bir oluk

açılıverdi ayaklarımın ucunda
değiştirilmiş bir deri gibi,
sapı nemliydi
saplayıp dikelttiğimde

ve başlamıştı
buharlaşmaya güneşte.
Şimdilerde eşlemişler
o dikilitaşı:

taşların arasında,
sakallı bir kurganın altında
bir aşk yuvasına dokunulmuş,
titriyor salkımlar ve bataklık-pamuğu

kaldırdıkça onlar
yarılmış meşe-uzvunu:
Duruyorum asırların kıyısında
bir tanrıçanın karşısında.

Seamus Heaney

IV

Direniyor bu özek
ve yayılıyor,
çamur havuzu ve fidelik,
bir heybe su

ve eriyen bir mezar.
Anaları güzün
ekşiyip batıyor,
mayası anızların ve yaprakların

koyultuyor aşıboyalarını.
Yosunlar baş veriyor,
süpürge otları tohum döküyor,
eğreltiotları yatırıyorlar

bronzlarını.

Yeryüzünün seslisidir bu
düşleyen kökünü
çiçeklerde ve karda,

değişimlerinde havaların
ve mevsimlerin,
içine çürüdüğü zemini
oluşturan bir rüzgâr-düşesi.

Tüm bunların içinden büyüdüm **ben**
tıpkı bir salkımsöğüt gibi
yerçekiminin arzularına
meyilli.

V

Elle yontulmuş ispitleri
tezek arabası tekerlerinin
çamuruna bulanmış
turba toprağının,

arka kapaktaki,
eros yayı,
kenarlardaki
geçirmeli dudaklar:

İlahlaştırdım
bunu süren adamı,
at arabası tanrısı,
ocak-geçindiren.

Ayrıcalıklı hizmetkârıydım
onun, taşıyıcısı
ekmeğinin ve içkisinin,
uşağı, gezilerinin.

Yaz öldüğünde
ve terk ettiğinde kadınlar tarlaları
dışardaydık biz,
selamlanırdık, yol verilirdik.

İzle ilerleyişimizi
alıç-ışıltılı çalılar boyunca,
izle erkeksi gururumu
benimle konuştuğunda.

VI

Ve sen, Tacitus,
bak nasıl yapıyorum kendi bahçemi
korkunç ölümler yığını
eski bir göl-evi* üzerinde:

bir ıssız asayiş.
Ana toprağımız
ona sadıkların
kanıyla kekre,

yatıyorlar hırıldayarak
onun kutsal kalbinde
seyrederken lejyonlar
siperlerden.

* Burada Heaney eskiden İrlanda ve İskoçya'da göllerin, bataklıkların üzerinde inşa edilen evlere verilen isim olan "crannog" sözcüğünü kullanıyor. (ç.n.)

Kuzey

Geri gel,
bu 'okyanus adasına'
hiçbir şeyin kâfi gelmeyeceği.
Oku gömülü yüzlerini

ölenlerin ve kurbanların;
anlat bizi tarafsızca,
nasıl katlettiğimizi
kamu yararı için

ve tıraşladığımızı kafalarını
bednamların,
nasıl yuttuğunu tanrıçanın
aşkımızı ve dehşetimizi.

Seamus Heaney

Okyanusun İrlanda'ya Aşkı

I

Konuşarak kaba Devon şivesiyle,
Yasladı Raleigh kızı bir ağaca
Yaslanır gibi İrlanda İngiltere'ye

Ve ilerledi iç kısımlara
Ta ki nefessiz kalana dek tüm kıyıları:
'Sevimlisör, Sörwalter! Sevimlisör, Sörwalter!'

Su o, okyanus o, kaldıran
Onun iç eteğini, kalkışı gibi bir yosun örtüsünün
Bir dalganın önünde.

II

Lakin görkemli dalgası eğilir Cynthia'ya
Hedefine ilerliyorken bile
Lee ve Blackwater nehirlerinde.

Şırıldayan yerlerdir oralar, pelerinini
Onun önüne sereceği. Londra'da, yükselecek adı
Suyun üzerinde ve üzerinde bu kara sızıntıların:

Smerwick'e gömülü sızlanan cesetleri
Altı yüz papacının
'Tarihte görülmüş en kahraman ve iyi kişiler.'

III

Yakınır İrlandaca kirletilmiş kız,
Okyanus paramparça etmiştir onun donanma düşlerini,
İspanya prensi altınlarını saçmış

Ve onu yüzüstü bırakmıştır. İngilizcenin
*Iambic** trampetleri onun şairlerinin Onan gibi battığı
Ormanlarda çalınır. Saz mumu, mantar-eti,

Solarak uyuşturan kollarında, kız
Lüle-esintisi ve çiğ damlasına dönüşür,
Girilir ve hep girilir ruhuna bu yerin.

* "Iambic" ölçü, İngiliz şiirinin en karakteristik vezin ölçüsüdür. (ç.n.)

Rüyet*

Kur yaptı ona
İhtiraslı bir hoş sanatla^{**}
Fındıkların arasından esen
Rüzgârın uğultusu gibi:

‘Diana mısın sen..?’
Akteon muydu o da,
Figanı
Çaresiz böğürmesi miydi geyiğin?

* "Aisling" (okunuşu "Aşlin") olan şiirin orijinal başlığı, 17. yüzyılda İrlanda'da İrlandaca (Gaelic) yazılan bir şiir türüne verilen isim. Aisling kelimesi rüya, hayal, görüntü anlamlarına gelir. Bu şiirlerde İrlanda bir kadın olarak gösterilir. Türkçe karşılığı bulunmayan bu şiir türünün (Aisling) çevirisi için kelimenin/kavramın rüya ve görüntü anlamına da geldiğini düşünerek Türkçedeki (artık pek kullanılmayan) ve hem rüya kelimesini andıran hem de görme anlamına gelen "Rüyet" kelimesini kullanarak bu şiirsel kavramı karşılamaya çalıştım. (ç.n.)

** Heaney burada "sweet art" diyerek bir tevriye yapıyor "sweetheart" (sevgili) sözünü anırtarak. Türkçesine yansıtması güç. (ç.n.)

Birleşme Akdi

I

Bu gece, bir ilk hareket, bir vurum,
Beslemişçesine bataklıktaki baran
Heyelanı ve seli: bir bataklık yarılması,
Bir çatlak, eğreltili yatağı aralayan.
Omurgan sıkı hattı doğu kıyılarının
Kollarla bacaklar uzanıyor
Ötelerinden boy boy tepelerinin. Okşuyorum
Geçmişimizin büyüdüğü o yükselen araziyi.
Sırtının üzerindeki upuzun krallığım ben
Ne yüz verdiğin ne de görmezden geldiğin.
Bir yalanmış fetih. Yaşlanıyorum
Ayrılarak senin yarı bağımsız sahilinden
Şimdi içinde senin sınırlarının
İnsafsızca yükselir benim mirasım.

II

Ve ben hâlâ imparatorca
 Erkeğim, bırakırken seni acıya,
 Sömürge'deki parçalanmaya,
 Koçbaşına, içeriden gelen patlamaya.
 Duruşu tek taraflı büyüyen
 İnatçı bir beşinci kol verdi bu akit.
 Senin kalbinin altındaki kalbi
 Bir savaş davulu, içtimaya çağıran. Parazitli
 Ve cahil ufacık yumrukları şimdiden
 Vuruyorlar senin sınırlarına ve biliyorum ki
 doğrultulmuşlar
 Bana doğru suyun ötesinden.
 Görebildiğim bir antlaşma yok iyileştirecek
 senin yol yol olmuş
 Ve çatlamış bedenini, o derin efkârını
 Seni, yarılmış yer gibi, yaralı bırakan, tekrardan.

Seamus Heaney

Cavehill'in Nişanı

Havlıyor sorularını silah sesleri Cavehill'e
Profilli bazaltta bakıp duruyor dik dik gözleriyle
Güneye: mağrur, Protestan ve kuzeyli ve de erkekçe.
El değmemiş Âdem, cinsiyet şokundan önce.

Buralarda hâlâ ateş edilir damadın başı üzerinden
getirsin diye talih.
Sevgilimin sığınağında, çalı çırpısının arasında,
Yatayım diye yola çıktığım sabah
Ateşlediler törel silahı üzerinden arabamın.

Herkül ile Antaios

Gökte doğan ve asil,
yılan-boğan, gübre-küreyen,
altın elmalarla meşgul aklı,
zaferlere gebe geleceği,

Herkül, topraktan beslenen
kara güçlerin* ve sağlamlığın
bilir üstesinden gelmeyi.
Toprağın bağrındaki Antaios,

sütten kesildi sonunda:
düşüşü yenilenişiydi
ama yeniden kaldırıldı şimdi havaya –
meydan okuyanın zekâsı

keskin bir ışık,
mavi bir yaba, söküp alan onu
özünden ve süren öteye
tükenişin ve kökenlerin

* Dilimize yerleşmiş ve daha çok bilinen "karanlık güçler" yerine, orijinal şiirdeki "black" için "kara" diyorum çünkü dev Antaios gücünü topraktan/karadan alan bir yaratık. Böylece "kara" kelimesi ile iki anlamı çağrıştırmak mümkün olabiliyor. (ç.n.)

hayaline – gücünün
kucaklayıcı karanlığını,
nehir damarlarını, gizli yarıntılarını,
mağara ve yeraltı odalarının

arza açılan ağızlarını
hepsini bıraktı ardında
ağıtçılara. Balor ölecek
Byrthnoth ve Oturan Boğa da.

Açıyor kollarını Herkül
amansız bir V şeklinde
zaferine saldırılmıyor
örselediği güçlerce

ve kaldırıyor ve yığıyor Antaios'u
dik bir kümbet kadar yüksek,
uyuyan bir dev,
mama yoksunlaştırılmışlara.

İKİNCİ BÖLÜM

Tanınmayan Kâhinin Düşü

Kaldıracını yerleştireceği doğru yeri bulabildiğinde dünyayı yerinden oynatabileceğini düşünmüştü Arşimet. Tarzan'ın bir ağaçtan atladığında dünyayı sarstığını söylemişti Billy Hunter.

Sokuyorum levyemi devlet ve kanun duvarının altında bildiğim bir yarığa, sırlar sarmaşığına tutunarak Bastil'e doğru atlıyorum. Tezahürat yapıyor aldatılmış halkım kafeslerinden. Ağızlıkları açılmış polis köpeklerinin; kulağımın dibine dayıyor namlusunu bir asker; gözlerim bağlı, ellerim başımın üzerinde ayağa kaldırılıyorum ta ki sallandırılana dek bir Filistin askısında.

Komutan otur diye işaret ediyor. 'Listemize bir şair eklemekten onur duyuyorum.' Keyfi yerinde ve samimi. 'En azından, burada daha güvende olursun.'

Hücrede, gerdiğim kollarımla kendimi köşeye sıkıştırıyor ve havaya kaldırıyorum; üzerlerine atlayıp beton taşları sınıyorum. Senin gözlerin miydiler demin kapıdakiler?

Her Ne Söylersen Söyle Hiçbir Şey Söyleme

I

‘İrlanda işi hakkında görüşler’ arayışında olan
İngiliz bir gazeteci ile karşılaşmamın
Hemen ardından yazıyorum bunu.
Kötü haberin artık haber olmadığı,

Medya-adamlarının ve muhabirlerin havayı koklayıp
ferma verdikleri,
Zumlu merceklerin, kayıt cihazlarının ve
kablo kangallarının
Otelleri doldurduğu kış mahallelerine döndüm.
Yaşadığımız günlerin çivisi çıkmış ama ben tespihlere
meylediyorum

Meylettiğim kadar gazla protestodan
Jelatinli dinamit ve makineli tüfeğe uzanan
Uzun mücadeleyi karalayan,
‘tırmanmayı’, ‘geri tepmeyi’ ve ‘sert önlem almayı’,

Kuzey

'askerî kanadı', 'kutuplaşmayı' ve 'müzminleşmiş nefreti'
damarlarında hisseden siyasetçilerin ve gazetecilerin
analizlerine ve yazılarına. Ama burada yaşıyorum,
burada ben de yaşıyorum, diye mırıldanıyorum,

ustaca kibar-dilli, kibar komşularla
İlk kablosuz haberlerin yüksek kablolarının üzerinde,
emerek o onaylanan, eski, süslü basmakalıp sözlerin
sahte lezzetini, donuk tadını:

'Kepazelik bu, kesinlikle, katılıyorum.'

'Nerede sonlanacak bu?' 'Gittikçe kötüleşiyor.'

'Bunlar katil.' 'Gözaltılar, anlaşılır biçimde...'

Boğuluyor 'sağduyunun sesi'.

II

Etrafta insanlar ölüyor. Patlatılan sokaklarda ve evlerde
jelatinli dinamitinkisi olağan bir ses efekti:

Celtic yenince adamın dediği gibi,
'Bu gece mutlu biridir Roma'nın Papası.' Sürüsü

Sürüsü kalpten inanıyor kâfirin nihayet dize gelip
yakılacağı direğe bağlandığına. Alevlerin kenarında
titriyoruz

ama gerçek ateşe en ufak temas istemiyoruz.
Kendi çıkarımıza bakıyoruz her zamanki gibi.

Dış kapının dış mandalıyız ne zamandır,
taş gibi soğuk ve sert,
ama hâlâ iki yüzlü bir kapıyız sınır boyunda.
Liberal papacı seslerin içi boş geliyor

Yükseltip karıştırıldıklarında sesleriyle patlayıcıların
gece gündüz yürekleri ve pencereleri titreten.
(Cezbedici duruyor burada kafiye yapıp
"doğum sancılarından"
cefamızdan bir yeniden doğuşa tanı koymak

Ancak diğer belirtileri görmezden gelmek olurdu bu.
 Dün gece gerek yoktu stetoskopa
 Pearse'e ve Papaya eşit derecede alerjik olan
 Orange' davullarının geçirtilerini duymak için.)

'Küçük müfrezeler' toplanıyor her tarafta –
 Bu tabir Cruise O'Brien'a ait,
 O büyük, yenilik karşıtı Burke'ten alınma –
 Ben burada, kavmî sürüleri çekmek için

kitabe ve buyruğa, hem zıpkın hem yem olacak
 kelimelerin kuraklığında oturuyorken. İnaniyorum ki
 Herhangi birimiz bağınazlıkla takiyeciliğin üzerine
 çizgi çekebilir
 Yeter ki doğru çizgi bulunsun, *aere perennius*."

-
- * 1689 yılında İngiltere, İrlanda ve İskoçya krallıklarının başına geçen ve daha sonra Kuzey İrlanda'ya Protestanlığı getiren Orangeli 3. William'a gönderme yapılıyor. (ç.n.)
- ** Latince olan bu ifade "pirinçten daha dayanıklı" anlamına gelir. Horace bir şiirinde, şiirlerinin pirinç anıtlardan daha dayanıklı ve kalıcı olacağını ifade etmek için bu sözleri kullanmıştır. (ç.n.)

III

'Dinden bahsedilmez asla buralarda,' elbette.
'Gözlerinden tanırsın onları,' ve tutarsın dilini.
'Al birini vur ötekine,' ikisi de aynı.
Tanrım, Seamus'un peşinden gelen tehlikeli akıntıyı

Zapt etsin diye Felemenklerin yaptığı o devasa
bentlerden
Bir sızıntının belirmesinin zamanıdır neredeyse.
Lakin tüm bu sanata ve zanaata rağmen
Kifayetsizim ben. Meşhur

Kuzeyli ketumluğu, sımsıkı tıkacı
Mekânın ve zamanın: evet, evet. "Küçük Altılıdan"
bahsediyorum,
Burada tutunmak için yalnızca itibarını kurtarmalı
Ve her ne söylersen söyle, hiçbir şey söylememelisin.

* İrlanda Cumhuriyetini oluşturan 26 yöreden ayrılarak Kuzey İrlanda'yı oluşturan 6 yöreye verilen ad (orijinali "the Wee Six") (ç.n.)

Duman işaretleri gür sesliler bize kıyasla:
 İsimleri ve okulları bulmak için döndürülen dolaplar,
 Adrese dayalı gizli ayrımcılık
 Norman, Ken ve Sidney'deki Prot* emareleri

ve Seamus'un (Sean deyin bana) yüzde yüz Papacı
 oluşunun

Neredeyse kesin kural oluşu.
 Ah, parolaların, tokalaşmaların, kaş göz işaretlerinin
 ülkesi,

Bir tuzağın ağzı kadar açık akılların,

Alevlerin altında yatan fitiller gibi sarmal olup
 yatan dillerin.

Yarımızın, içinde gibi bir ahşap atın
 Kurnaz Yunanlılar misali kapatılıp hapsedildiği,
 Kuşatma içinde kuşatıldığı, morsla fısıldaştığı ülke.

* Protestan için kullanılan argo sözcük (ç.n.)

IV

Bu sabah çiy kaplı bir otoyoldan
Yeni gözaltı kampını gördüm:
Taze topraklı bir krater açmıştı bir bomba
Yolun kenarında ve ağaçların içinde

Makineli tüfek kuleleri tanımlıyordu gerçek bir askeri
hapishaneyi.

Alçaklarda görülen türden beyaz bir sis vardı
Ve bu bir dejavuydu, Stalag 17'den çıkma bir film gibi,
Sessiz kötü bir rüya.

Ölümden önce hayat var mı?
Böyle yazılmış tebeşirle bir duvara Ballymurphy'de.
Acıya dayanıklılık, ortak dertler, bir lokma bir yudum:
Yeniden kucaklıyoruz naçiz kaderimizi.

Azatl

Esasında kölelik meşru sayılabilecek bir duruma erken dönem Roma İmparatorluğunda gelmişti: çünkü 'geri-kalmış' bir ırkın üyesi olan bir insan uygarlık sınırları içine çekilmeli, bir zanaat ya da bir meslek için eğitilmeli ve toplumun yararlı bir üyesi hâline getirilmelidir.

R. H. Barrow: *Romalılar*

Yıllarca kubbelerin altında zapt edilmiş,
Parşömenlerle ve derecelerle azat edilmiş,
Kabuğum büyük perhiz moruydu
Oruç ve perhiz dolu takvimlerde.

'Memento homo quia pulvis es.'

Diz çökerdim etsin diye küller tesir

Bir ipek sürtünüşü, hafifçe dokundurulan toprak –
Avucundaydım ben de, gerisi gibi topluluğumun.

Toprak-yazılı vatandaşlardan biri olarak, sonsuza dek,
Boşuna aradım o işareti bakımlı ruhbanlarda:
Hesabi, kontrolcü gözleri
Küflü alnıma taşemenler gibi yapışmıştı.

* 'Ey insan, hatırla, topraktan olduğunu (ve toprağa döneceğini).' (ç.n.)

Seamus Heaney

Derken çıkageldi şiir o şehre –
Reddettim tüm o riyakârlığı ve kendime acımayı –
Ve şiir temizledi alnımı, ilerletti beni.
Şimdi söyleyecekler yemek yediğim kaba işediğimi.

Müzik Okulu

*Güzel bir ekin vakti geçirdi ruhum ve büyütüldüm
Hem güzelliğin hem korkunun kollarında;
Memleketimde olduğumdan daha az
Değildim el üstünde, aniden
Toprağına taşındığım o aziz vadide...*

William Wordsworth: *Prelüd*

⁴ Seyisin Orange şiirlerinden oluşan bir kitabı vardı ve şiirden ilk defa birlikte samanlıkta bu şiirleri okuduğumuz günlerde keyif aldım. Sonraları anlatılanlardan hatırladığım, herhangi bir Fenian' ayaklanması dedikodusu dolandığında, Orangecılara tüfekler verilirmiş. O günlerde, geleceğimle ilgili hayaller kurmaya başladığımda, Fenianlarla savaşırken ölmeyi istediğimi düşünürdüm.

W. B. Yeats: *Otobiyografiler*

* İrlanda'nın bağımsızlığı örgütü üyelerine verilen isim (ç. n.)

1. Korku Bakanlığı

Seamus Deane'ye ithafen

Hani, Kavanagh'ın dediği gibi, yaşadık
Önemli yerlerde. Altı seneliğine konakladığım
Aziz Kolomb Kolejinin yalnız yamacı
Senin Bataktaraf'a bakıyordu.
Yeni dünyaları izlerdim: Brandywell'in öfkeli boğazı,
Işıklandırılmış tazı yolu,
Tavşanın son sürat koşuşu. İlk hafta
O kadar hasrettim ki evime
Sürgünümü tatlandırırsınlar diye bırakılmış bisküvileri
dahi yiyemedim.
Parmaklıkların üzerinden attım onları bir gece
Eylül 1951'de
Lecky Road'daki evlerin ışıkları
Kehribar rengi aldığı anda siste.
Sinsice bir davranıştı bu.
Sonrasında Belfast ve ardından Berkeley.
İşte iki entelektüel,
Şiirle uğraşıyor ta ki
Onda bir hayat bulana dek:
tatil zamanı gelen kalın zarflardan
'yazarın selamlarıyla' gönderilen ince kitapçıklara.
Defterinin tel sırtından kopardığım

o el yazısı şiirlerle çarpılırdım –
 Salıverilmiş sesliler ve düşünceler
 Çınarlarımızdan uçuşan tohum topları gibi.

Bense çınarları yazmayı denemiş
 Ve bir South Derry kafiyesi icat etmiştim
Yatıştırılmış ile dondurulmuşun sıkıştırılmış ve
doldurulmuşla tam kafiye olduğu.

Dağın ardından gelen o kabaralı çizmeler
 Geziyorlardı süslü bahçelerinde
 Belagatin, evelallah.

Değişmiş miydi
 Aksanlarımız? ‘Katolikler, genelde
 Protestan okullarından gelen öğrenciler kadar
 iyi konuşmazlar.’
 Hatırlar mısın o malzemeyi? Rüyaların yapıldığı
 malzeme,
 Aşağılık kompleksleri.

‘Adın neydi senin, Heaney mi?’
 ‘Heaney, rahip efendim.’
 ‘Pekâlâ.’

İlk günümde, çıldırmıştı
 Deri kayış Büyük Çalışma Odasında,
 Yankılanıyordu şakırtıları eğik başlarımızın üzerinde,
 Ancak yine de, her zamanki utangaçlığımla,
 Bir yatılının hayatı hiç de kötü sayılmaz yazdım eve.

Derken, uzun tatillerde hayat bulurdum
Öpüşme koltuğunda, motoru çalışır durumda
Bir beşik çatının dibine parke etmiş Austin 16'nın,
Parmaklarım sımsıkı sarmaşık misali kızın omuzlarında,
Mutfakta da bir ışık yanık bırakılırdı onun için.
Ve dönerken eve, azalırken yazın özgürlüğü
Geceden geceye, ay ışığı kaplı hava ve saman kokusu,
Salladı polisler kırmızı flaşlarını, toplandılar
Karasığırlar gibi etrafında arabanın, başladılar
koklamaya ve
doğrultmaya namlularını gözüme makineli
tüfeklerinin:

'Şoför, senin adın ne?'

'Seamus ...'

Seamus?

Bir keresinde bir barikatta mektuplarımı okumuş
Ve fenerlerini tutmuşlardı senin hiyerogliflerinin üzerine,
Tumturaklı bir elden 'ince sözler.'

Britanyalıydı Ulster ancak hiç hakkı yoktu
İngiliz şiiirinde: adını koymamıştık ama
Her tarafımızdaydı korku bakanlığı.

2. Ziyarete Gelen Bir Polis

Pencere denizliğine yaslıydı bisikleti,
Ön çamurluğu örtüyordu
Lastik muhafazası bir çamur-koruyucunun,
Güneşin altında kavruluyordu

Gidonun dolgun siyah tutamaçları,
Parıldıyordu ve kalkıktı dinamunun 'borusu',
Salıverilmişti pedallar
Botların hâkimiyetinden.

Baş aşağı duruyordu şapkası
Yerde, sandalyesinin yanında.
Baskı yaptığı yerin izi bir bayır gibi uzanıyordu
Hafif terli saçlarında.

Kayışını çözmüştü
Kalın defteri kebirin, babamsa
Hektar hektar, dönüm dönüm, evlek evlek
Tarla için vergi beyanında bulunuyordu.

Hesaplar ve endişe.
Oturmuş bakıyordum, örgü kordonu
Kabzaya ilmiklenmiş, yandan düğmeli
Perdahlı kılıfa.

‘Başka kök ürünler yok mu?
Pancar? Kabak? Bunlar gibi herhangi bir şey?’
‘Yok.’ Peki ya patates tarlasında
Tohumun yetmediği yerde

Bir sıra turp yok muydu? Ufak tefek suçlar
Sezdim ve oturup
Kışlalardaki karanlık hücreleri düşündüm.
Ayağa kalkıp kemerindeki

Cop kılıfını az daha geriye aldı,
Tapu kütüğünü kapattı,
İki eliyle şapkasını oturttu
Ve vedalaşırken bana baktı.

Bir gölge kımıldıyordu pencerede.
Taşıma lastiğini şaklatarak kapatıyordu
Defteri kebirin üzerine. İtekliyordu botları
Ve gidiyordu bisiklet tik tak, tik tak, tik tak.

3. Orange Davulları, Tyrone, 1966

Şişiyor karnında *lambeg* davulu*, bastırıyor
Onu kalçalarının üstüne, gümbürtüyü yerleştiriyor
Bütünce oraya çenesiyle dizlerinin arasına.
Altında ezildiği şey yüceltiyor onu.

Yıllanmış çubukların uzattığı kollarıyla,
Sunuyor gösterisini davulun arkasında. Verilse de izin
Davulcuların geçişlerine arasından başlarını sallayan
kalabalığın,
Hükmeden davulların kendileri, dev tümörler misali.

Doyumsuzlukta mahir, dikilmiş her kulağa,
'Papaya Hayır" diye sesleniyor bam bam vuran ritmi.
Keçiderisi yer yer sıvanmış kanıyla.
Güm güm çarpıyor hava bir stetoskop gibi.

İrlanda'ya özgü büyük bir davul türü. Ülkede bulunan Lambeg köyünden ismini aldığı düşünülüyor. (ç.n.)

4. 1969 Yazı

Kolluk kalabalığı sarmış
Falls'a doğru ateş ederken, ben
Madrid'in belalı güneşine katlanıyordum yalnızca.
Her öğleden sonra, dairenin
Fırın sıcaklığında, terler dökerek
Joyce'un hayatında gezinirken, balık pazarından
gelen pis kokular
Bir keten-havuzundan gelir gibi yükseliyordu.
Gece balkonda, ağız dolusu şarap,
Karanlık köşelerinde çocuklar,
Açık pencerelerin yanı başında kara şallı yaşlı kadınlar
düşüncesi,
Hava içinden İspanyolca akan bir kanyon.
Konuşurduk, Guardia Civil'in' tescilli derisinin
Keten-zehirli sulardaki balık karınları gibi parıldadığı,
Yıldızların ısıttığı düzlüklerden dönerken eve.

'Dön geri,' derdi biri, 'dokunmaya çalış insanlara.'
Bir diğeri Lorca'nın ruhunu çağırırdı tepesinden.
Televizyondaki ölü sayısı ve boğa güreşi haberleriyle
Otururduk, ünlüler dönerdi
Gerçek şeyin hâlâ yaşandığı yerlerden.

İspanya'da kurulan en eski jandarma biriminin adı (ç.n.)

Prado'nun serinliğine çekilirdim.
 Goya'nın 'Üç Mayısın Silahlı İnfazları'
 Bir duvarı kaplıyordu – havaya kaldırılmış kollar
 Ve isyancının galeyanı, kalpaklı
 Ve sırt çantalı askerler, yaylım ateşinin
 Tesirli tarayışı. Sonraki odada,
 Kâbusları, saray duvarına yamalanmış –
 Kara kasırgalar, toplanan, kopan; çocuklarının
 Kanıyla bezenmiş Satürn;
 Dünyaya vahşi kalçalarını dönen
 Devasa Kaos. Bir de, iki gözü dönmüşün
 Onurları uğruna, bir bataklıkta, dizlerine kadar gömülü
 ve batıyorken
 Birbirlerini ölümüne sopaladıkları o vuruşma.

Yumruklarıyla, dirsekleriyle resmetmişti; saldırdıkça tarih
 Savurdu kalbinin lekelenmiş pelerinini.

5. Evlatlık

Michael McLaverty'ye ithafen

‘Tasvir vahiydir!’

Royal Bulvarı, Belfast, 1962,

Bir Pazar öğleden sonra, memnun

Benimle -dilin yeni yetmesi- görüştüğüne,

Dirseğimden tuttu. ‘Dinle. Kendi yolunda ilerle.

Kendi üslubun olsun. Hatırla

Katherine Mansfield’i – *Çamaşır sepetinin*

Nasıl gıcırdadığını anlatacağım ... o sürgün
sesi.’

Lakin canı cehenneme mübalağanın:

‘Şişmesin kaleminin damarları.’

Ardından, ‘Zavallı Hopkins!’ Saklıyorum

Bana verdiği *Anılar*’ını, altlarını çizmiş, bükük benliği

Boyun eğiyor acılarına.

Metanet görürdü baktığı her şeyde

Ve yetiştirip saldı beni, sikkeler gibi

Dilimin üzerine konulmuş kelimelerle.

6. İtiraf

Wicklow'da Aralık:

Akçaağaçlar sıırıslıklam, huşlar

Devralıyor son ışıkları,

Soğuk görünüyor dışbudak.

Kaybolmuş bir kuyruklu yıldız

Görünebilmeli günbatımında,

O milyonlarca ton ışık

Parlayan kuşburnular ve alıçlar gibi,

Ve kayan bir yıldız görürüm bazen.

Ah bir meteora rastlayabilsem!

Oysa, yürüyorum arasından yaş yaprakların,

Kapçıkların, sonbaharın bitkin kurtçuklarının,

Düşleyerek bir kahramanı

Çamurlu bir kampta,

Hüneri çaresizler için çevrilen

Bir sapan taşı gibi.

Nasıl düştüm bu hâle?

Dostlarımın harikulade prizmatik tavsiyelerini

Ve benden nefret eden bazılarının örs beyinlerini

Düşünüyorum sık sık

Oturmuş tartıp tartıp duruyorken

Bana sebep *tristiami*.

Ne için peki? Kulaklar için mi? İnsanlar için mi?

Arkadan konuşulanlar için mi?

Yağmur süzülüyor akçaağaçların arasından,

Kısık birleştirici sesleri

Düş-kırıklıklarını ve yitirilenleri mırıldanıyor

Ne var ki her damla hatırlatıyor

Pırlanta mutlakları.

Ne bir tutsağım ne de bir hain;

Bir iç mülteciyim, saçları uzamış

Ve düşüncelere dalmış; bir eşkıyayım

Katliamdan kaçmış,

Bürünerek çamurdan ve ağaç kabuklarından

Koruyucu renklere, hisseden

Esen her rüzgârı;

Harlarken bu kıvılcımları

Kifayetsiz ısıları için,

Kaçıran, hayatta bir kez gelen alameti,

Kuyruklyıldızın titreşen kızılığını.

Tristia, Ovid'in Roma'dan Pontus'a sürgün edilişi üzerine yazdığı hüznü mektuplardan oluşan kitabın adıdır. (ç.n.)

KUZEY

Seamus Heaney

Seamus Heaney *Kuzey*'de halkı, tarihi ve coğrafyasıyla bir İrlanda manzarası çizmesini sağlayan bir mit bulur. İrlanda meselesi bu kitaba Kuzey Avrupa'nın çeşitli bölgelerinde yaşananlardan süzölen imgelerin arasından kırılarak yansır. Kuzeye dair bu düşünce şaire, İrlanda tarihini derinden etkileyen İskandinav ve İngiliz işgallerine ait anılara dair kendi memleketindeki şiddeti düşünme imkânı tanır.

“Bu şiirler Heaney'nin ilk şiirlerindeki duygusallığın tümünü taşırlar, ancak inceltölmüş ve fazlalıklardan sıyrılmış bir şekilde. Yekpareler, güzel işlenmişler ve genişleyen bir yankıya sahipler. Tragedya ve şiddete söz hakkı tanıyorlar, insan kelamını parçalara ayıracak derecede kamçılamalarına umutsuzluğa düşmeksizin izin vererek.”

Anthony Thwaite

